O93, f. 12vb; V630, f. 34ra; N442, f. 33va; I83, f. 70va; VD38, f. 63rb; SG670, p. 121a; P9629, f. 8v; Bcan4, f. 61r; E97, f. 36rb; P102; BII13, f. 59ra; S105, f. 47r

CUIUS[a] [b] SUPRA ITALICIS DIRECTA.

Bcan4: VII

P102; BII13: VII Qua monet[c] eos cavere a contentione et emulatione et ne[d] praedia divinis usibus tradita applicent suis usibus

[H. 7] Pius[e] Romanae urbis archiepiscopus Italicis fratribus salutem in domino.

Scitis, fratres, quia dei agricultura sumus, ideo eius adiutores esse debemus secundum gratiam, quam ipse[f] dedit nobis. Si autem hoc esse neglexerimus, nulli dubium est, quod damnabimur[g]. Si vero in eius servitio pro[h] viribus laboraverimus verique eius adiutores fuerimus eiusque voluntatem <O93, f. 13ra> imple<I83, f. 70vb>re studuerimus[i], profecto[j] ab[k] eo ditabimur[l] [m], quia uniuscuiusque opus, quale[n] sit, ut ait apostolus, dies domini declarabit[o] et ignis probabit[p].

S105: Ne praedia ecclesiastica aliquis tollat et suis usibus amplicetur

Ad[q] sedem autem apostolicam perlatum[r] est, quod sint

---

5 a CUIUS SUPRA] Epistola eiusdem *P102; BII13* | b CUIUS SUPRA ITALICIS DIRECTA] ITEM EIUSDEM *I83;* EPISTOLA PII PAPAE NE EPISCOPI PASSIM ACCUSENTUR ET QUOD CAUSAE IBI FINIRI DEBEANT UBI FUERINT EXORTAE *SG670;* Cuius unde supra *Bcan4; Überschrift fehlt, am Rande* Cuius supra quod gravius sit sacrilegium agere quam fornicare *S105* **7** c monet *korr. aus* manet *P102* **8** d ne *fehlt BII13* **10** e IUS *S105* **13** f ipsa *O93;* ipse *korr. aus* ipsa *V630* **15** g dampnabimus *P9629* **16** h *am Rande* secundum virtutes *VD38* **18** i studuerimus *korr. aus* studerimus *Bcan4* | j *interlinear* certe *VD38* | k ab eo] a deo *Bcan4* **19** l *am Rande* divites efficiemur *VD38* | m ditabitur *P9629;* dabimur *Bcan4* | n quales *S105* **20** o declarabit *korr. aus* clarabit *O93* **21** p probabit *korr. aus* probavit *O93* **24** q A *I83* | r *am Rande* denuntiatum *VD38*

---

2. Pius-Brief,10–11 Italicis…fratribus] sec. c. 1. vit. Pii in libr. pont. („natione fuit Italus"). **12–21** Scitis…probabit] I Cor. III. 9. 10. 13.

---

2. Pius-Brief,12–33 Scitis…vexentur] **Coll. Ans. ded. X,36** (12f.: ideo – debemus *fehlt*). **24–51** Ad…iudicatur] **Ps.-Remedius c. 33** (*Rubrik*: Ne praedia ecclesiastica aliquis tollat et suis usibus applicet. Ex epistola cuius supra Italicis fratribus scripta; 33 dicata] iudicata; 44 addant et] 47 addentes; 48 eius] eiusque).

inter vos contentiones et aemulationes[s], et praedia[t] divi<SG670, p. 121b>nis usibus tradita quidam humanis applicant[u] usibus et domino deo, cui tradita sunt, ea subtrahunt[v], ut[w] suis usibus inserviant.
<VD38, f. 63va>

P9629: Episcopos non acusandos

Quapropter[x] ab omnibus illius usurpationis[y] contumelia[z] depellenda est, ne[a] praedia sibi[b] secretorum caelestium[c] dicata[d] [e] [f] a quibusdam irruentibus vexentur.

P9629; S105: Predia ecclesia invadens et sacerdotes infamans sacrilegus est

Bcan4: VIII

P102; BII13: VIII Quod[g] sacrilegi habeantur qui praedia ecclesiastica sibi usurpant ipsosque clericos et domini sacerdotes persecuntur

[H. 8] Quod, si quis praesumpserit[h], sacrilegus[i] habeatur et sicut sacrilegus[j] iudicetur.

Ipsos autem, qui hoc agunt, clericos[k] et domini

---

25 s *interlinear* invidie *VD38* | t *am Rande* agros *VD38* **27** u applicaent *korr. aus* applicant *SG670;* applicant *korr. aus* applicat *P102* **28** v subtrahant *korr. aus* subtrahunt *SG670* | w et *Bcan4* **31** x *am Rande* Nota *V630* | y usurpationibus *VD38; P102; BII13* | z *am Rande* obprobrium calumnia *VD38* **32** a *am Rande* Predia ecclesie invadens et sacerdotes infamans sacrilegus est *S105* | b usibus *VD38; P102; BII13* | c caelestia *I83; Bcan4* **33** d *am Rande* Tradita *VD38* | e indicata *I83; Bcan4; indita VD38; P102; BII13; vindicata SG670; vindicata korr. aus vindicate S105* | f dicata a] dicata *korr. aus* dicat a *V630* **37** g Ut *BII13* **40** h praesumpserit] praesumpserit ut *E97* | i *am Rande* fur sacrarum rerum *VD38* **41** j sacrilegus] sacrilegus habeatur et sicut sacrilegus *Bcan4* **42** k cleros *V630; E97*

31–33 Quapropter…vexentur] Cf. Urb. 5. **40–41** Quod…iudicetur] Ben. II. 117. 385. (c. 40. C. Th. XVI. 2) adhibito tit. c. 117.

25–41 praedia…iudicetur] **Sentenzen c. 263**; **Anselm v. Lucca V, 32** (40f.: sacrilegus – sicut *fehlt*); **Ivo, Decr. XIII,39** (*Rubrik*: De eadem re. Ex epistola Pii pape, Italis fratribus missa; 31 illius] illa; 32 sibi secretorum] sub secretis; 33 dicata] vindicata; 44 addant et] addentes; 47 vastat] devastat; 47 eius] eiusque); **Polycarpus VI,14,12** (*Rubrik*: Pius papa; 27: domino deo] Deo nostro; 40 praesumpserit] presumpserit ut); **Gratian C. XII, q. 2, c. 5** (*Rubrik*: Sacrilegii crimen incurrit qui predia ecclesiastica uexat. Item Pius Papa; 27 domino deo] Deo nostro; 28 suis usibus] sibi; 32 sibi] usibus; 40f.: sacrilegus – sicut] ut). **40–56** Quod…consentiunt] **Coll. Ans. ded. X,37**; **Regino app. III,39** (40: praesumpserit] praesumserit praedia ecclesiastica sibi usurpare, ipsosque clericos et Domini sacerdotes persequi).

sacerdotes persequi[l] eosque infamari[m] audivimus, ut malum super <BII13, f. 59rb> malum addant[n] et deteriores[o] fiant[p], non intellegentes, quod ecclesia[q] dei in sacerdotibus[r] consistit[s] et crescit in templum dei[t] et[u], sicut, qui ecclesiam dei vastat, eius[v] praedia et donaria[w] exspoliat[x] et invadit, fit sacrilegus[y],

I83: Quod sacrilegus sit, qui sacerdotes dei insequitur

sic et[z] ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegii[a] reus exsistit <I83, f. 71ra> et sacrilegus iudicatur. <SG670, p. 122a> Aemulamini, fratres, carismata[b] meliora et nolite talia[c] agere, nec[d] eis misceri aut

---

43 l vexare *VD38;* persequi *korr. aus* sequi *Bcan4* | m infamare *V630:* vexare *VD38 ;* infamare *korr. aus* infamari *SG670;* infamari *fehlt P102; BII13* **44** n addant *korr. aus* reddant *P9629* (*zuvor* reddant *korr. aus* reddat) **45** o *am Rande* peiores *VD38* p faciant *P102; BII13* | q ecclesiam *I83; VD38; Bcan4* **46** r sacerdotibus *korr. aus* sacerdotabus *O93* | s consistit et crescit] consistat et crescat *SG670; S105* | t domini *P102* **47** u *am Rande* Nota *V630* | v eiusque *SG670; S105* **48** w donaria] donari *O93* donari et *I83; donaria et Bcan4* | x spoliat *VD38; P102; BII13* | y sacrilegus, sic et ille, qui eius sacerdotes insequitur, sacrilegii reus exsistit et sacrilegus *korr. aus* sacrilegus *O93* **50** z et *fehlt VD38; P102* | a sacrilegi *P102* **52** b Kirismata *Bcan4* **53** c talia agere nec eis misceri aut consentire qui talia *korr. aus* talia *E97* | d nec eis misceri aut consentire, qui talia agunt *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105*

45–46 ecclesia…consistit] Ben. II.99. (constitutio Theodosii II. et Valentiniani III. ad Albinum a. 430, ed. Haenel, Corpus legum p. 241b **46 46** et…dei] Ephes. II. 21. **47–48** et[1]…sacrilegus] sec. Ben. II. 117. tit. **52–53** Aemulamini…meliora] I Cor. XII. 31.

47–51 sicut…iudicatur] **Anselm v. Lucca V,27**; **Polycarpus VI,14,3** (*Rubrik*: 47 vastat] vastat et; 48 exspoliat] spoliat; 50f. sacrilegii ... et *fehlt*; 52-56 Aemulamini ... consentiunt *fehlt*; **Polycarpus VI,14,3** (*vgl.* 47-64); **Gratian C. XVII, q. 4, c. 12** (*vgl.* 47-64). **47–64** sicut…fornicari] **Coll. trip. A 8,4** (*Rubrik*: Item ipse in secundo decretali suo. Sacrilegium esse sacerdotes persequi; 52-61 Aemulamini ... sacrilegium *fehlt*; 61 maius *fehlt*; 62 committitur] committitur gravius est); **Polycarpus VI,14,3** (*Rubrik*: 47 vastat] vastat et; 48 exspoliat] spoliat; 50f. sacrilegii ... et *fehlt*; 52-56 Aemulamini ... consentiunt *fehlt*; **Gratian C. XVII, q. 4, c. 12** (*Rubrik*: Qui ecclesiam Dei uastat, et eius sacerdotes insequitur, sacrilegus iudicatur. Item Pius Papa; 47 vastat] vastat et; 48 exspoliat] spoliat; 50 et *fehlt*; 50f. sacrilegii ... et *fehlt*; 52-56 Aemulamini ... consentiunt *fehlt*; s. auch 59-63. **47–133** sicut…gessit] **Ivo, Decr. V,243** (*Rubrik*: Item ipse in secundo decretali suo. Sacrilegii reum qui sacerdotes persequitur; 47 eius] eiusque; 52-61 Aemulamini ... sacrilegium *fehlt*; 61 maius *fehlt*; 62 committitur] committitur gravius est; 64-128 De ... Et *fehlt*; 132 Qui ... iniuriam *fehlt*; 132 hoc *fehlt*) (*s. auch 1. Pius Brief* 78-128)

<V630, f. 34rb> consentire, qui talia[e] agunt, quoniam[f] non solum, qui talia agunt, sunt huius[g] criminis[h] rei[i], sed[j] qui facientibus <S105, f. 47v> consentiunt.

Bcan4: VIIII

P102; BII13: VIIII Quod gravius peccatum sit sacrilegium quam fornicatio

[H. 9] Non[k] ergo gravius peccatum est <N442, f. 33vb> fornicatio quam sacrilegium[l], et[m] sicut maius peccatum[n] est, quod in deum[o] committitur[p] quam quod in hominem, sic gravius est sacrilegium[q] agere quam fornicari[r]. De talibus enim ait apostolus: Et vos inflati estis et non magis luctum habuistis, ut tollatur de[s] medio vestrum, qui hoc opus fecit. Ego quidem absens[t] corpo<VD38, f. 63vb>re, praesens autem[u] spiritu, iam iudicavi ut[v] praesens eum, qui sic[w] operatus est, in nomine[x] domini nostri[y] Iesu Christi congregatis[z] vobis <E97, f. 36va> et meo spiritu cum virtute domini Iesu tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini nostri Iesu Christi. Non bona gloriatio vestra. Nescitis, quia modicum fermentum totam massam corrumpit? Expurgate, inquit apostolus, vetus fermentum, ut sitis[a]

---

54 e tali *O93;* talia *korr. aus* tali *N442* | f quoniam non *korr. aus* quoniam *O93* **55** g unius *I83; SG670; Bcan4; S105* | h criminis *korr. aus* crimini *VD38* | i reis *korr. aus* reus *VD38* **56** j sed *korr. aus* se **60** k *am Rande drei Punkte N442* **61** l sacrilegium *korr. aus* sacrilegum *O93;* sacrilegum *S105* | m *am Rande* Nota *V630* **62** n peccatum est] est peccatum *V630; P9629; E97* | o dm *BII13* | p commititur *korr. aus* commitatur *O93* **63** q sacrilegum *S105* **64** r fornicare *O93; N442; I83* **65** s de medio vestrum *fehlt I83; SG670; Bcan4; S105* **67** t abscens *P102* | u autem *fehlt SG670; S105* **68** v ut presens *korr. aus* ut pre ut presens *I83* | w sic *korr. aus* si *P9629* **69** x nomini *P102* y nostri *fehlt I83; SG670; P102; S105* **70** z congregatis vobis et meo spiritu cum virtute domini Iesu tradere huiusmodi satanae in interitum carnis, ut spiritus salvus sit in die domini nostri Iesu Christi *fehlt I83; VD38; SG670; Bcan4; P102; BII13; S105* **75** a sitis *korr. aus* scitis *Bcan4*

54–56 quoniam…consentiunt] Ben. III. 261. 386. (Rom. I. 32). Cf. Anacl. 19, Alex. 6, Telesf. 3, Fab. 6, Luc. 7, Iul. 10, Pelag. II. pp. ep. 1. **64–92** Et…ipsis] I Cor. V. 2-13.

60–64 Non…fornicari] **Coll. Ans. ded. X,39**; **Ps.-Remedius c. 34** (*Rubrik*: Quod non sit gravius peccatum fornicatio quam sacrilegium. Ex eadem epistola); **Gratian C. XVII, q. 4, c. 12** (s. auch 46-50).

nova conspersio[b], sicut estis azimi[c]. Etenim[d] pascha nostrum immolatus est Christus. Itaque <SG670, p. 122b> epulemur, <BII13, f. 59vb> non in fermento veteri[e] neque[f] in fermento maliciae <P9629, f. 9r> [et nequitiae, sed in azimis sinceritatis et veritatis. Scripsi vobis in epistola, ait idem[g] apostolus, ne[h] commisceam]ini fornicariis, [non utique forni<I83, f. 71rb>cariis[i] huius mundi aut[j] avaris aut rapacibus aut idolis[k] servientibus. Alioquin[l]] debueratis de hoc mundo exisse[m]. [Nunc autem scripsi vobis non commisceri. Si quis[n] frater nominatus[o] est] fornicator aut avarus aut idolis[p] serviens[q] aut maledic[us aut ebriosus aut rapax, cum eiusmodi nec[r] cibum] sumere. Quid enim mihi[s] [t] <Bcan4, f. 61v> de[u] his, qui foris[v] sunt, iudicare? Non[ne[w] de his, qui intus sunt, vos iudicatis[x]? Nam eos, qui foris[y]] sunt, deus iudicabit[z]. Auferte[a] malum ex vobis ipsis. Audet[b] aliquis vestrum[c], habens negotium a[dversus alterum,] iudicari apud iniquos et non apud sanctos? <SG670, p. 123a> An[d] nescitis, quoniam sancti[e] de[f] mundo iudicabunt[g]? <VD38, f. 64ra> Et si in vobis[h] iudicabitur mundus, indigni estis quidem[i], ut de minimis iudicetis[j].

---

76 b consparsio *O93; I83; VD38; Bcan4;* conspaersio *korr. aus* consparsio *P102* | c azimi *korr. aus* agimi *VD38* | d Etenim] Et eram *VD38* **79** e veteri neque in fermento *fehlt S105* | f neque in fermento *korr. aus* neque in fermento neque in fermento *V630* **81** g idem] idem ipse *V630; E97* | h Non *SG670; S105* **83** i fornicariis *fehlt VD38; P102; BII13* | j aut *korr. aus* ait *P102* **84** k idoli *N442;* idolis *korr. aus* idbolis *P102* | l *am Rande* aliter *VD38* **85** m exire *korr. aus* exisse *BII13* **86** n quis] is qui *N442;* quis autem *V630; E97;* qui *SG670* | o nominatur *N442; S105;* nominatus *korr. aus* nominatur *SG670* **87** p idolis *korr. aus* idbolis *P102* | q servientibus *BII13* **88** r nec *korr. aus* ne *BII13* **89** s mihi de his *korr. aus* mihi *SG670* | t mihi de his, qui foris sunt, iudicare? Nonne] mihi qui foris sunt, iudicare Nonne *korr. aus* mihi *E97* | u de his *fehlt I83; Bcan4; E97; S105* | v fori *VD38* **90** w non *O93* **91** x iudicastis *I83* | y fori *VD38* | z iucabit *N442* **92** a auferte *korr. aus* aut ferte *O93* | b Audet] Aut det *VD38;* Audet *korr. aus* Aut det *BII13* **93** c vestram *P102* **95** d A *S105* | e sancti] sancti dei *V630; P9629; VD38; E97* | f de] de hoc *E97* | g iudicabunt *korr. aus* iudiabunt *O93* **96** h nobis *SG670; S105* **97** i quidem ut de minimis] qui de mundo *VD38; P102; BII13* | j iudicetis] iudicetis An *korr. aus* iudicetis *SG670*

92–118 Audet…nostri] I Cor. VI. 1-11.

Nescitis, quoniam angelos[k] [l] iudicabimus, quanto magis saecularia? Saecularia igitur iudicia[m], <V630, f. 34va> si habueritis, contemptibiles[n] [o], qui sunt in ecclesia, illos constituite ad iudicandum. Ad verecundiam vestram dico, sic non est inter vos sapiens quisquam, qui possit iudicare inter fratrem[p] <I83, f. 71va> suum, sed frater cum <S105, f. 48r> fratre[q] iudicio contendit, et hoc apud[r] infideles[s]? Iam[t] quidem omnino[u] delictum est in vobis, quod iudicia[v] habetis[w] [x] inter vos. Quare <BII13, f. 59vb> non magis iniuriam accipitis? Quare non magis fraudem[y] patimini? Sed vos iniuriam facitis et fraudatis, et hoc fratribus. An nescitis, quia iniqui regnum dei non possidebunt? Nolite errare. Neque fornicarii[z], <SG670, p. 123b> neque[a] idolis <N442, f. 34ra> servientes, neque adulteri, neque molles, neque masculorum concubitores, neque fures, neque avari, neque ebriosi, neque maledici, <E97, f. 36vb> neque rapaces regnum dei[b] possidebunt. Et haec quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis[c] in nomine[d] domini[e] nostri Iesu Christi et in spiritu dei nostri.

De cetero salva in omnibus apostolica auctoritate quaecumque sunt ad religionis obser<VD38, f. 64rb>vantiam pertinentia[f], locis suis et a[g] suae dioceseos[h] synodis audiantur[i].

---

98 k *am Rande* demones *VD38* | l angelos *korr. aus* angelus *Bcan4; P102* **99** m iudica *S105* **100** n *am Rande* dispecti *VD38* o contemptibiles *korr. aus* contemptibles *S105* **103** p fratrem] fratrem et fratrem *VD38; P102; BII13* **105** q fratre] fratre in *I83; SG670; Bcan4; S105* | r agunt *Bcan4* | s infideles *korr. aus* fideles *O93* | t Tamen *BII13* **106** u omnino delictum] delictum omnino *E97* | v iudicia *korr. aus* iudicio *I83* **107** w habetis *fehlt I83; Bcan4; sint SG670; S105* | x habetis inter vos] inter vos habetis *VD38; P102;* inter vos habeatis *korr. aus* inter vos habetis *BII13* **108** y fraude *I83* **111** z fornicari *P9629* **112** a neque idolis servientes, neque adulteri, neque molles] neque molles neque idolis servientes neque adulteri *P102* **116** b dei *korr. aus* dei non *I83; P102 ;* dei] dei non *VD38; BII13* **117** c estis] estis sed iustificati estis *E97* | d nomini *P102* | e domini *korr. aus* domine *S105* **121** f pertinentia *korr. aus* pertinentiam *V630;* pertinentia in *I83; SG670; Bcan4; S105* | g a suae dioceseos] suae dioceseos in *SG670; S105* **122** h dioceseos] dioceseos in *SG670;;* diocesios *P9629;* dioceseos *korr. aus* doceseos *E97* | i audiatur *I83; VD38;* audiantur *korr. aus* audiatur *Bcan4*

P9629: Non acusandos episcopos
I83: De sacerdotibus vel clericis insidiantibus episcopo
Bcan4: X
P102; BII13: X Ut nullus sacerdos vel clericus[j] inoboediens existat suo episcopo neque ei insidias paret

[H. 10] Et[k] si quis sacerdotum vel reliquorum[l] clericorum suo[m] episcopo inoboediens fuerit aut ei in<I83, f. 71vb>sidias paraverit aut contumeliam aut calumniam et convinci[n] poterit[o], mox curiae[p] tradatur[q]. Qui[r] autem facit iniuriam, recipiat[s] hoc, quod inique[t] gessit. Corrumpunt enim mores bonos colloquia mala. Evigilate[u] iusti[v] et nolite peccare.
Data Idus Martii Claro et Severo vv. cc. conss.
O93, f. 13ra; V630, f. 34va; N442, f. 34 ra; I83, f. 71vb; VD38, f. 64rb; SG670, p. 123b; P9629, f. 9r; Bcan4, f. 61v; E97, f. 36vb; P102; BII13, f. 59vb; S105, f. 48r

---

126 j clericos *P102* **128** k *am Rande* Nota *V630; am Rande drei Punkte N442* | l reliquorum clericorum] clericorum reliquorum *Bcan4* **129** m suo *fehlt VD38* **131** n convinci *korr. aus* convincti *S105* | o potuerit *korr. aus poterit V630; potuerit N442; I83; SG670; Bcan4; S105;* potuerit *korr. aus* potuit *P102* | p *am Rande* servitio rei publice *VD38; interlinear* id est laicorum iudicio non synodo *SG670* | q tradatur] tradatur serviendus *E97* **132** r Quia *P102* | s recipiet *VD38; P102; BII13* | t inique gessit] gessit inique *I83* **134** u Evigilate] Et vigilate *P102;* Evigilate *korr. aus* Et vigilate *BII13* | v iuste *VD38; BII13;* iusti *korr. aus* iuste *P102*

128–131 Et…tradatur] sec. epit. cod. Par. supp. lat. 215. ad c. 5. 1. Rom. Visig. C. Th. XVI. 1. Cf. Fab. 21, Steph. 12. **132–133** Qui…gessit] Coloss. III. 25. **133–134** Corrumpunt…peccare] I Cor. XV. 33. 34. **135 135** Data…conss] Nota cons. des. ex c. 1. vit. Pii in libr. pontif.

128–134 Et…peccare] **Coll. Ans. ded. IV,49**. **128–133** si…gessit] **Anselm v. Lucca V,27**; **Coll. trip. A 8,5** (*Rubrik*: Insidiatores curie tradendos; 132 Qui ... iniuriam] et; 132 hoc *fehlt*); **Polycarpus VI,14,3** (*vgl.* 47-64); **Gratian C. XVII, q. 4, c. 12** (*vgl.* 47-64).